

יורה דעה שה הלכות פדיון בכור

ליה ושקל ליה לנפשיה דהא כהן הוא וכיון דזכה האב בפדיונו מורישו
 לזנו עם שאר נכמיו. וכתב הרא"ש והוה כאלו הפריש האב חמש
 סלעים ופדה בכהן אב זנו ועיכנס לעלמו כן הכן יפריש ה' סלעים
 ופדה את עלמו ולא יתנס לכהן מידי דהוה אמי שירש טבילים מאב
 אמו כהן שמקנס ומוכר המומה
 לכהן עכ"ל עג):

כא שפחה שילדה ואח"כ
 נשתחררה וגויה שילדה
 ואחר כך נתגיירה ויָדו אחר כך
 פטורים מן הבכורה. נפרק יש
 בכור (מו.) פלוגמא דמ"ק ור"י
 הגלילי נמתימין ופסק כמ"ק וכן
 פסק הרמז"ס ז"ל (ה"ד):

כ ומ"ש נתעברה השפחה
 והגויה וכו' חייבים בבכורה.
 עס נמשנה: ומ"ש ספק אם
 יָדו קודם שנשתחררה
 ונתגיירה אם לאו פטור. מימלא
 ונרימא נפרק הזרוע (מולין קלד):

כב—כג הבא אחר נפלים
 שיצא ראשו חי כגון
 שמעוברת תאומים וכו' עד
 הנז'ד אחר כ"ל אלו בכור
 פדיון. הכל משנה נפרק יש בכור
 (מו. מו:) [בדק הבית] כתב מהר"ק
 בשורש קמ"ג על אשה שילדה זכר אחר
 שהפילה נפל בתוך ח' שבועות

שפחה שילדה וכו'. משנה יש פרק יש נכור פלוגמא דמ"ק
 ור"י הגלילי והלכה כמ"ק: הבא אחר נפלים וכו' עד אינו
 בכור פדיון. משנה עס ועיין לעיל נפי' קל"ד (עד): ונמ"ש לשם
 דשיין לנאן: מי שלא ביכרה אשתו וכו' עד דשמא הבכור
 מת. משנה עס (מחלמ דף מ"ח):

עצמו לאחר שלשים (לה) כבר זכה האב בפדיון
 (לו) וירשו בניו ממנו הילכך יפריש הפדיון
 ויעכבנו לעצמו: כא שפחה שילדה ואחר כך

נשתחררה וגויה שילדה ואחר כך נתגיירה (לו) וילדו אחר כן פטורין מן הבכורה:
 כ (לח) נתעברה השפחה והגויה ובעודן מעוברות נשתחררה השפחה ונתגיירה
 הגויה וילדו חייבין בבכורה ספק אם ילדו קודם שנשתחררו ונתגיירו אם לאו
 פטור: כב הבא אחר נפלים שיצא ראשו חי כגון שמעוברת תאומים אחד
 נפל ואחד כלו לו חדשיו והוציא הנפל ראשו חי ואחר כך החזירו ואחר כך
 יצא אחיו השני שהוא בן קיימא אינו בכור לפדיון מפני הנפל שהוציא ראשו
 תחלה. וכן בן ט' שיצא ראשו מת הבא אחריו אינו בכור. (לט) וכן המפלת
 כמין בהמה חיה ועוף שחצי פרצוף פניהם דומה לצורת אדם או סנדל או שליא
 או שפיר מרוקם (יג) או שיצא הולד מחותך אברים אברים הנוולד אחר כל אלו
 אינו בכור לפדיון: כג אבל בן שמנה שהוציא ראשו מת (מ) והמפלת שפיר
 מלא גוונים או מלא מים או דם והמפלת כמין דגים שקצים ורמשים (עה)
 והמפלת ליום מ' הנוולד אחר כל אלו הוא בכור לפדיון: כד יוצא דופן והבא
 אחריו דרך רחם (מח) שניהם אינם בכור לפדיון: כה מי שלא ביכרה אשתו
 וילדה זכר ונקבה אינו נותן לכהן כלום (מח) דשמא נקבה יצאה ראשונה. ילדה
 ב' זכרים (מג) נותן לכהן ה' סלעים. מת אחד מהן תוך ל' יום אין לכהן כלום
 דשמא הבכור מת: כו כתב הרמב"ם מת האב קודם שפדאם בין מת תוך
 שלשים יום או לאחר שלשים יום והבנים קיימין נותנין בין שניהן חמשה סלעים

השולחן
 ערוך

לבעלתה ושאלת את הנשים והעידו שהושם השפיר בספל מלא מים ולא הכנינו בו שום ריקום אברים רק ראו כמין גידים דקים מאוד וכעין בשר
 ויש מהם אומרים שהיה מלא מים או מוגלא הנה דבר פשוט הוא שלפי עדות הנשים אין לחוש משום ולד וכמ"ש הרמב"ם (איסור ביאה פ"י ה"ד) ושאר
 הפוסקים ואף ע"פ שכתב הטור (סי' קצד ע"ג) שעכשו אין אנו בקיאין להבחין בשפיר אם הוא מרוקם אם לאו ויש להחמיר ליתן לה ימי טומאת
 לידה פשיטא דהיינו דוקא לענין איסור נדה משום חומרא דכרת אבל בכיוצא בזה דהיינו לפטור הבא אחריו מן הבכורה נראה לעניות דעתי דליכא
 למימר הכי דאדרכה יש להצמיד אשה בחזקה שלא נפתח רחמה עדיין וגם הנפל הזה בחזקה שלא נתקמו אבריו עדיין דהא חזקה גמורה היא זו
 עכ"ל ערן [עד כאן]:

כד ומ"ש יוצא דופן והבא אחריו [וכו']. גם זה עס נמשנה (מו):
 כה מי שלא ביכרה אשתו וילדה זכר ונקבה אין נותן לכהן כלום וכו' עד דשמא הבכור מת. גם זה משנה עס (מח):
 כו כתב הרמב"ם מת האב קודם שפדאן בין מת תוך ל' יום וכו' ואינו נראה כן בגמרא אלא אם מת האב תוך ל' יום

דרכי משה

(יג) כתב מהר"ק שורש קמ"ג דאם אין אבריו מרוקמים אין פוטר הבא אחריו ואנו בזמן הזה סומכים אזה:

פרישה

המפלת (נדה ע"ג) ולעיל נפיקין קל"ד (עד): פירש ז"ל כגון המלח ועין אמת
 ולמא אחת ונגת הזקן ואפילו השאר וכל הגוף הוא דומה לנמה וכן כתב
 הרא"ש עס ועיין מה שכתיב בחושן משפט סי' רע"ז (פרישה א"ח ו):
 (סגד"ל. חמיה של נצר נזרם סנדל: ש"א. פירוש הכיס שבעור מוח ממוט:
 ופירוש שפיר מרוקם. חמיה של נצר יש נה נזרם אדם. עד כאן המניה):
 (מ) והמפלת שפיר מלא גוונים וכו'. וכל זמן שאין ליבריו מרוקמים
 אינו פוטר הנא אחריו ואפילו בזמן הזה סומכין על זה. רמ"א (פכ"ג) (גם)
 מהר"ק שורש קמ"ג. עד כאן המניה): (מא) שניהם אינם בכור לפדיון.
 (מג) דשמא נקבה יצאה ראשונה. והמוליד מחזירו עליו הרא"ש:
 (מח) נותן לכהן ה' סלעים. זה פשוט אלא אגב סיפא נקטיה:

(לה) כבר זכה האב בפדיון וכו'. ז"ל הרא"ש (סי' ג) והוה כאלו הפריש
 האב ה' סלעים ופדה בכהן אב זנו ועכנס לעלמו כן הכן יפריש ה' סלעים
 ופדה את עלמו ולא יתנס לכהן: (לו) וירשו בניו ממנו. ספרים אחרים
 נזיו ממנו ולפי גירסת נזיו לרין לומר דהכי קאמר כיון דהנשים יורשים
 זכות האב גם כהא יעכנס לעלמו האין קן חלל גם י"ל אס עד לו נשים
 אחרות וכבר טלדו לו מהן נשים אזו ירשו עמו ואס אין לו בן זולת זה
 מעכבו לעלמו: (לז) ויָדו אח"כ פטורין מן הבכורה. ולא אמרינן
 דהי כקטן שטלד דמי דהא מכל מקום אין זה פטר רחס: (לח) נתעברה
 השפחה והנכרית וכו' ויָדו חייבים בבכורה. ואע"ג דהורסן שלא
 נקדושה דנפטור רחס מלה רחמנא: (לט) וכן המפלת כמין בהמה
 וכו'. וכן כתב הרא"ש גריש פרק יש בכור (סי' ה') והוא דברי רבא פרק

הגהות והערות

ועי"ש ע"ד שהקשה דבהלכות נדה (סי' קצד) פסק הטור שהאידיא אין אנו בקיאים
 בצורת הולד וחמדי חוששת לולד וטמאה מספק ומאי שנא מפדיון הבן שאין
 חוששים מספק לולד והבא אחריו חייב בפדיון ותימן דדוקא כה"ל נדה דהוא איסור
 כרת חיישין לשיטת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א דבזה"ז אין אנו בקיאים בצורת
 הולד אבל בפדיון בכור דממונא הוא נקטינן לקולא כסברת הרמב"ם לדעת היה
 וכמו שגזאה מדברי הר"ף והרא"ש שלא חלקו בין זמן החלמוד לזמניו. ועי' ע"ע
 בשו"ת חכם צבי סי' ק"ד ובשבות יעקב (ח"א שאלה פג) ובדברי הבית מאיר
 (י"ד שח כג) ובבאבא נור (חיו"ד סי' שצו ושצח):

תשובה להורני הרבני המופלא מוה"ר זוסמאן גלוגא :

קפו מה שאל בפדיון הבן שלו שאירע יום ל"א ביום א' דר"ה הבע"ל
 אם יש לסמוך על מ"ש הב"ה בתשובה סימן קכ"ב בשאלה
 כזו להקדיתו ולא לאחרו אחר ל"ג ושמהר"א מודה בכזה ומשמע דחייבי
 אף שלא בלה כ"ט י"ב תשל"ג ומה שמחלק שם בסימן קכ"ה בין כלו כ"ט
 י"ב או לא היינו סיכא שדורה שהפדיון יהול מיד, או כיון דהאחרונים לא
 הזכירו דבריו אפשר משום דס"ל דאין לחלק ולעולם אין מקדימין משום
 טעמים המפורשים: ואף ע"ז הוא מסופק כיון שפדיון בלילה וכו"ש הש"ך
 סימן ט"ה ס"ק י"ב אם יש לו לפדות מולאי שבת תשובה הבע"ל דהא דכ'
 הש"ך שם ששמע שנהנין לפדות ביום התענית ולעשות סעודה בלילה היינו
 משום דבלילה שלפני התענית עדיין לא בלה ההדס שהוא או למ"ד יום
 שלימות או כ"ט י"ב. אבל בנדון ידידיה הג"ל שיכול להקדים הפדיון לפני
 התענית ולעשות הסעודה עדיף עפי אף שמתשובה הב"ה סימן קכ"ב הג"ל
 נראה מדלא הזכיר לעשות כן גם ממה שכתב שם ולאחרו אחר ל"ג כו'
 נראה דלא ס"ל מנהג הג"ל שהביא הש"ך :

הנה הפדיון הבן שלו שעלה על דעתו לעשות קודם כ"ט י"ב תשל"ג
 ולהתנות שיחול כשישאל הזמן, בודאי אי אפשר. וכל הפלפול בזה
 בגמרא ובפוסקים הוא בדיעבד אבל ודאי אי אפשר לברך קודם הזמן ואין
 יאמר וזוט ועדיין לא נקטעו וגם אין להבין עדיין חזקה בן קיימא ולא
 יאמר מכלל ספק נפל ואף דרוב ולדות אינם נפלים מ"מ כיון שזה דבר
 שבמזמן אין הולכין בזמנו אחר הרוב ואינו מחויב ליתן לכהן ולא שייך
 וטו. וגם הב"ה בתשובה סי' קכ"ה כתב שקודם הזמן אי אפשר לברך :
והפדיון יעשה בליל מולאי שבת כדי שיעשה הסעודה בשעת הפדיון ולא
 יתמין ע"ז יום ל"ג, ומ"ש הש"ך בס"ק י"ב שאם חל יום ל"א
 בתענית שגם בזה שעת הפדיון ביום התענית ועושה הסעודה בלילה שאחרי.
 גם זה אמת ואמנם אמינא ביה עעמא שלא רלו לעשות הפדיון בלילה ל"א
 לפי שפעמים אכתי לא כלו כ"ט י"ב תשל"ג בלילה ל"א כגון שטולד בסוף היום
 אבל בנדון ידידיה שיום השבת כבר הוא יום ל"ג פשיטא שיעשה בליל מ"ש.
 ובגוף דין כ"ט י"ב תשל"ג ידע שהמנ"א בס"י שלי"ט ס"ק ח' חולק על הב"ה
 והש"ך. דברי הד"ס :

תשובה מבן המחבר

קפה נשאלתי מאחד מתושבי קהלתנו י"ו. ע"ד אשה שהפילה ח'
 שבועות אחר העבילה שנפל ממנה החיכה אמת ולא
 הביטה בו ולא שמה לבה לרשות אם הוא שפיר או שילא וגשאר החיכה
 בחור השמלה ומתנה השמלה עם שאר כלי פשתן לטובת נכרית וכאשר החזירה
 את השמלות ספרה להאשה מסל"ח שאלה בחור השמלות החיכה אמת וביכרה
 בה שהוא נפל והיה בן זכר, ויהי להקופת השנה הנעצרה האשה שנית
 וילדה בן. ושאל אבי בן א"ס י"ב לכתוב על דברי הכובסת שהפילה נפל
 הפוער את הבא אחריו מצטרה :

והוריתי שמייד לפדות את בנו הזה והוא בכור פטר רחם, והנה
 הרמ"א ב"ד סימן ט"ה ס"ג בהג"ה הביא אשה שהפילה ח' והנה
 דכל שאין אבריו מרוקמים אינו פוער את הבא אחריו ע"ש. וגם נחשב זה
 לספק אם נאמן לדברי הכובסת ואם היה נפל שאבריו מרוקמים הוה זה
 הבן הטלד אח"כ ספק בכור ופסור מליפדות שהכה הוא המוליד ועליו הראיה
 כמו שפסקין בש"ע י"ד סימן ט"ה סעיף י"ג :

אך ראיתי במהר"ק שם שורש קמ"ג שפסק בזה שהפילה שפיר ולא ראו
 אם אבריו מרוקמים אינו פוער את הבא אחריו והוא בכור לכהן
 דמוקמינן האשה על חזקתה שלא נפטר רחמה עדיין וגם הנפל היה בחזקת
 שלא נתרקמו אבריו עדיין ע"ש. ומעתה בנדון ידידן ג"כ אוקמינן האשה
 בחזקת שלא נפטר רחמה וגם החיכה בחזקת שלא נתרקם והבן הזה הוא
 בחזקת בכור לכהן וחייב האב לפדותו :

אבל ראיתי בתשובה ח"ו סימן ק"ד שחולק על מהר"ק ומביא ראיה
 לפסור פסקו של מהר"ק מגמרא דנדה דף כ"ט ע"א דאמר ר"י בן
 לוי עברה הנדה והפילה מביאה קרבן וגאכל דרוב נשים וכל מעליא ילדן.
 הרי דאיכא רוב נגד החזקה של מהר"ק ואמרינן שבודאי נתרקם והוה וכל
 מעליא דהא מביאה קרבן וגאכל ואין יאכלו הכהנים חטאת עוף במליקה
 מספק אלא ודאי שאין ספק כלל ואוליין בחר רוב נשים דילדן וכל מעליא
 ע"ש בח"ו שהאריך בזה :

ואני אומר כבודו של הגאון חכם לבי במקומו יאכל הראיה שלו אין בה
 ממש לרמות פסקו של מהר"ק ואין אני רואה שום סתירה מסוגיא
 זו דהא הגמרא פריך על כך דריב"ל ממחיתין דתנן אם אינו יודע אם וכל
 היה תשב לזכר ולנקבה ולגדה אמאי תשב לגדה נימא רוב נשים וכל מעליא
 ילדן ומשני הגמרא מחיתין דלא הוה חזקת עברה וכי קאמר ריב"ל כשהחזקת
 עברה ע"כ דברי הגמרא ע"ש :

והנה ריכין את לתם לב מה היא הכוונה במה דקאמר הוה חזקת עברה.
 ואמר אני דאין לט לפרש פירוש אחר אלא שצבר עליה שלישי ימי

נתת
הנה

עיוורה דהיינו שלשה חדשים שלמים והוכר עוברת לכל הרואה אותה והאשה
 מרגשת בענמה בהטעת הולד שיש עלנמה בנפסה דל"כ במאי הוה חזקת עברה
 אם אינו יודע עוברת בלדה, דאין לפרש הוה חזקת עברה שהאשה מובקעת
 וסחה לרבעים יום אחר העבילה דכזה עדיין לא הוה חזקת עברה ומקרה
 אחד לכל הנשים שמהם פעמים מתעבב הוה חזקת עברה ולא מביאה
 אי אמרינן וסחות דרבנן ודאי לא הוה חזקת עברה ע"י עכבת הוה חזקת עברה
 אי אמרינן וסחות דלורייחא עכ"פ אינו טפל לשון הוה חזקת עברה ע"י עכבת
 הוה חזקת עברה ודאי ראייה דגבי ג' חדשי הבחנה פריך הגמרא במ"מ יבמות דף מ"ב
 ע"א ותמתיך משנה ותנאש וכי מלו לה שלשה חדשים בקדקה ופירש"י שם דאי
 מיעברא ודאי בר קמח הוא דאי בר בחרת הוא אכתי לא הוה מיבער דלא מלו
 לה ג' חדשים. הרי מפורש דאם חסר משכו מג' חדשים ליכא למיסק ענה אם
 היא מעוברת. ואף שיש לדחוק ולומר דלענין שיהיה מצובר לאחריה ע"י
 בדוקה שהיא מעוברת לזה לריך שלשה חדשים אבל האשה בענמה יודעת
 שהיא מעוברת אף קודם ג' חדשים מ"מ לשון הוה חזקת עברה משמע שהיא
 מוחזקת לאחריה שהיא מעוברת דהיינו שריסם בין שיהיה היא והיא הרגשה
 טעוה הולד בקרבה וכן נקט הרמב"ם בפ"י מהלכות ח"ב הלכה י"ב והיא הרגשה
 שחוזקת מעוברת וילדה ובפרט לפי הגרסא שהיה להרב המניד גמ' הוה חזקת
 עברה בפנינו וכו' ע"ש משמע שידעין בצבור שיש צובר בנפסה וכבר עברו
 עליה שלשה חדשים שניכר עוברת ומעתה אם נתגדל העובר כל כך עד
 שהחזקת עברה טוב ליכא ספק אם נתרקמו אבריו דאחר שלישי ימי עיוורה
 בודאי נתרקמו אבריו ולפ"ז אינו ספק אם בכה נפל ספק לגבר עד שצריך
 ריב"ל לומר דאוליין בחר רוב נשים. והנה רש"י פירש שם בדה"ה והפילה
 ואינה יודעת אם נפל אם רוח שהרי נפל למים ונראה מזה דגם על ספק
 שמה רוח הפילה אמרינן רוב נשים וכל מעליא ילדן ואינן מפילות רוח. לפ"ז
 ריכין את לתם לב בצוגיא דמסכת פסחים דף ט' ובמסכת נדה דף ט"ו
 ובמסכת ע"ז דף ט"ב במעשה שפחתו של מסיק חזק דרימון דמשי ספק
 ובספק הוא שמה רוח הפילה וכן פסקין להלכה עיין ברמב"ם פ"ט מהלכות
 טומאה מת הלכה י"א בהשגות הראב"ד שם וקשה אמאי לא ניזיל בחר רובא
 דרוב נשים וכל מעליא ילדן ואינן מפילות רוח דהא כך רובא דריב"ל נחש
 כודאי כדמוכח במסכת נדה דף י"ח ע"ב דפריך הגמרא על ר"י למה לא חשיב
 גם כך דריב"ל בדהי הך שלשה דעשו חממים כודאי וכו' ל"ל דבשפחתו
 של מסיק לא הוה חזקת עברה וכו' ז"ל דפירש בדברי ריב"ל שמה רוח הפילה
 לא פירש כן אלא לפי הו"א דהוה ס"ל דריב"ל מייירי בלא הוה חזקת עברה בזה
 שייך הספק שמה רוח הפילה ולא היה שם וכל כלל אבל לפי המסקנא
 דריב"ל מייירי בחזקת עברה טוב ליכא ספק כלל שמה רוח הפילה דהא
 הוה חזקת עברה ע"י הרגשת טעוה הולד ושאר סימנים המוכיחים שהיא
 עוברת בקרבה ככל. וע"כ מה שהולך ריב"ל לכהן רובא דולד מעליא ילדן
 הוא להוליא מספיקא אחרת כדבעינן לתימר לקמן ולא משום ספק רוח.
 מעשה לפי המסקנא יש לומר דאיכא דלא הוה חזקת עברה ויש מקום לפסק
 שמה רוח הפילה לזה לא שייך לומר רוב נשים וכל מעליא ילדן להוליא
 מספק רוח דגם זה הוא שכיח שחפיל רוח והרה עמל וילד שקר והוי ספק
 שקול ולפ"ז גם בשפחתו של מסיק ג"כ מייירי שלא הוה חזקת עברה ופסיר וכן
 ספק אם רוח הפילה או וכל הפילה דהך רובא דנשים וכל מעליא ילדן אינו
 מעיל עד ספיקא שמה רוח הפילה :

ובזה יש ליישב נמי מה דיש להקשות למס נקט הגמרא במעשה דשפחתו
 של מסיק הספק שמה רוח הפילה אמאי לא נקט ספק הרגיל יותר
 דשמה לא נתרקם או שמה היה תוך מ' יום דנפל שהוא תוך מ' יום או
 שלא נתרקם אינו מטמא באוהל כמו שמוכח אלא מ' גאון ז"ל בטוע ביבוסה
 חלק י"ד סימן ז"ל וכמ"ש המ"ל ריש פ"ב מטומאת מת ע"ש, ולכמ"ש ניהא
 דיש לומר דהגמרא נקט ספק שמה רוח, הפילה לאשמועינן דלא אמרינן בזה
 רוב נשים ריכין מפילות רוח והרמב"ם בפ"ט מטומאת מת הלכה י"א בלחמ
 לא נקט הספק שמה רוח הפילה אלא נקט ספק שמה רוח הפילה דבר
 המטמא או לא הפילה ע"ש, ופירוש שמה הפילה דבר המטמא היינו
 שפיר מרוקם או לא הפילה בזה טולל כשפיקות דוקו. ועכ"פ יאז לט
 דרש"י פירש כן לפי הו"א קודם דלוקמינן כך דריב"ל כשהחזקת עברה אבל
 לבחר דלוקמינן דריב"ל איירי כשהחזקת עברה ליכא ספק בזה כלל ובודאי
 הפילה נפל ולא רוח וגם ספק אם נתרקמו אבריו ג"כ ליכא במ"ש לעיל
 שידעין בודאי שנתרקמו אבריו, וז"ל דאש"ה יש כאן ספק שמה הפילה וכל
 שאין לו לורה אדם כי אם טרת חיה ועוף וכו' בזה שאין אמו עמאה
 לידה עד שיהיה לו לורה אדם כמו שכתבתי במסכת נדה דף כ"ד ובגרמ"ם
 פ"י מהל' ח"ב הל' ח' ע"ש וכל הפיק זה שפיר קאמר ריב"ל דאוליין בחר
 רוב ורוב נשים וכל מעליא ילדן דהיינו שהוא בצורת אדם וכו' הוא כשהחזקת
 עברה שצבר עליה שלשה חדשים וליכא ספק כלל אם היו אבריו מרוקמים
 אבל המחיתין שם מייירי דלא הוה חזקת עברה ואיכא ספק אם נתרקם או
 שמה עדיין לא נתרקם וליכא רוב ולכן תשב לזכר ולנקבה ולגדה מספק.
 ומעתה גם בנדון של מהר"ק שהפילה חמישה שיעדיין לא עבר עליה כ"א ז'
 או ח' שבועות שיש בזה ספק אם היה אבריו מרוקמים בזה. לא שייך לומר
 רוב נשים וכל מעליא ילדן א"א כ"כ אין הולד טולל מיקב בקרקמא אבריו
 ועליו מפורש בקבלה הלא מלבד מחיכתי וכבינה הקסימי שר ובשר תלביטי
 ותלמות

§23 The baby boy born after any of the following — (1) a baby after eight months gestation whose head emerged after he died, (2) a discharge of a fetal sac filled with blood, water or with different colors, (3) a discharge of something that looks like any one of different creatures, (4) a ^(D)miscarriage on the fortieth day of gestation — is a firstborn requiring *Pidyon HaBen*. (As long as the limbs are not formed it does not exempt the baby that is born later from *Pidyon HaBen* and we depend on this even nowadays.)

NISHMAT AVRAHAM

---

about to die because a stone fell on him. Is there a difference if the stone was thrown by someone or if it fell on him as a result of a strong wind?

(D) miscarriage on the fortieth day of gestation. The *Chida*^[50] also rules like the *Rama* that if there is no formation of the flesh and skin, the baby boy born afterwards is redeemed with the blessings. This is also the ruling of the *Noda BiYehudah*^[51] and *Yabia Omer*.^[52] *Rav Auerbach zt"l* wrote to me that within the forty days of gestation that the *Gemara*^[53] considers the fetus to be mere water, one cannot talk of formation of the body. The *Chacham Tzvi*,^[54] on the other hand, rules that nowadays a miscarriage of a fetal sac after forty days of conception exempts the next baby from *Pidyon HaBen*. However, if the father wishes to act strictly, he should redeem the baby but he should not say the blessing over the redemption or the *shehecheyanu* blessing. The *Chatam Sofer*^[55] writes that if one wishes to take the ruling of the *Chacham Tzvi* into consideration, the father says the blessing of the *Pidyon HaBen* without mentioning

Hashem's Name and the *Cohen* says the *shehecheyanu* blessing, at the same time exempting the father from the obligation to say it. This is also the ruling of the *Divrei Chaim*^[56] and *Aunei Nezer*.^[57] The *Zecher Simchah*^[58] adds that, if possible, it would be even better if the *shehecheyanu* blessing could be said on a new fruit or garment, but there is no need to take trouble over doing this. Although many *acharonim*^[59] have ruled that such a baby is completely exempted from *Pidyon HaBen*, and even if the father wishes to act strictly and misuse his money he should redeem his son without the blessings, *Rav Ovadiah Yosef shlita*^[60] rules that he should redeem him with the blessings. This is the *minhag* in Jerusalem and the rule is that although wherever there is a matter of doubt a blessing is not said, this does not apply when a *minhag* is involved.

All the above applies only if the discharge was examined. However if it was not examined or if it was found to contain what looks like flesh, one must take into consideration that there was formation of the fetus and everyone would then agree

56. שו"ת, יו"ד סי' קיג
 57. שו"ת, יו"ד סי' שצו
 58. שו"ת, סי' קמו
 59. שו"ת שבות יעקב ח"א סי' פג. וראה גם בשו"ת חכם צבי שם. שו"ת נר"ב שם. שאילת יעב"ץ ח"א סי' מט. פ"ת ס"ק כט
 60. לב אברהם ח"א עמ' יב

50. שו"ת חיים שאל ח"ב סי' יו
 51. שו"ת, תניינא סי' קפח
 52. שו"ת, ח"ז יו"ד סי' כו
 53. יבמות סט ע"ב
 54. שו"ת, סי' קד
 55. שו"ת, יו"ד סי' רצט, מובא גם בפ"ת ס"ק כט

טז. יש להדגיש, שאין כל הספיקות שוין ולא כל המקרים דומים, וצריך בכל מקרה עיון וחקירת חכם.

לסיכום: אם ודאי לא עברו מ' יום משנתעברה דהיינו מטבילתה האחרונה לוסתה⁴¹ - אין חוששים לולד והבא אחריו חייב בפדיון.

אם עברו ודאי יותר מג' חדשים משנתעברה - הרי זה ולד גמור, והבא אחריו פטור מפדיון.

אם עברו מ' יום ולא מלאו עדיין ג' חדשים לעיבורה, וספק לנו אם נתרקם כבר העובר או לא - נחלקו הפוסקים בדינו, והסכימו שהבא אחריו יפדוהו אך בלא ברכה.

יוצא דופן - נתוח קיסרי

יז. ולד שנולד שלא מפתח הרחם, אלא דרך הדופן שנתחו בטנה והוציאו הולד [ניתוח קיסרי - קייזר שניט] - אינו בכור לפדיון, שאינו פוטר רחם⁴².

יח. ומכל-מקום, אם התחיל לצאת כדרכו, והוציא כבר ראשו או אפילו רק רוב ראשו לחוץ, אף אם אח"כ הוציאוהו דרך הדופן - הרי זה בכור וחייב בפדיון, שכבר נחשב כילוד ופוטר רחם⁴³. אבל בפחות משיעור זה, אף שכבר נעקר והתחיל לצאת, אינו כילוד ופטור מפדיון⁴⁴. ואם ספק לנו אם כבר יצא כשיעור לידה או לא, הרי זה ספק בכור שנתבאר דינו להלן פרק ד.

שאחר שכבר התחילה הלידה, מסתבך הולד בפנים ומשום כך צריך להוציאו, ולפעמים ע"י נתוח ודרך הדופן. אך מ"מ אם כבר יצא כשיעור לידה שפיר נחשב כפטר רחם וחייב בפדיון, ראה בהערה שלאח"ז.

44. ראה שו"ת עטרת משה (יו"ד ח"ב סי' ריט אות ב) שנשאל אודות תינוק שכבר יצאה פדחתו דרך פתח הרחם אלא שאח"כ הוצרכו להוציאו דרך הדופן, ופסק שם שאינו נחשב כילוד בשיעור זה (שהרי לכמה פוסקים צריך שיצא ראשו לאויר העולם ממש), והוי יוצא דופן. עיי"ש. וראה גם בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קנ) שדן אודות אשה שילדה תאומים והולד הראשון התחיל כבר לצאת כדרכו, ולפי עדות הרופא ראו כבר את ראשו, אלא שפתאום הוריד הולד השני רגלו למטה ונסתבך הראשון והוצרכו להוציא שניהם ע"י נתוח דרך הדופן, ואחר שקו"ט בדעת הפוסקים בשיעור היציאה להחשב ילוד ובירור הדעות בזה, העלה דכל שלא יצא עדיין לאויר העולם ממש, אינו כילוד דרך פתח הרחם אלא דרך דופן

איירי בהפילה אחר ד' חדשים. וצריך לומר דבכל הני כיון שלא נתרקם העובר בבירור, הרי אדרבה איתרע רובא דרוב ולדות מעליא, שהרי לאחר זמן זה כבר היה צריך להיות מרוקם לגמרי, וא"כ אדרבה מצד זה גופא יש לתלות שאינו ולד מעליא ואינו מרוקם כלל, ולפדות הבא אחריו. וראה חלק"י שם.

41. שיעורי שבה"ל (הל' נדה סי' קצד ס"ב) מכיון שבזמנינו אין רואין וסת בג' חדשים הראשונים. וראה בשו"ת בית ישראל (עדלן, יו"ד סי' קלג) שכותב דגם לשי' החת"ס ודעימי' שהחמירו לענין טומאת לידה מספק איסור כרת שמא היתה מעוברת קודם טבילה האחרונה. אבל לענין פדה"ב יש ס"ס לחיוב, עיי"ש.

42. שו"ע סכ"ד. והוא ממשנה בבכורות מז, ב. וכן אשה שנתקשה בלידתה ומתה והוציאו הולד מרחמה אחר שמתה, הוי כיוצא דופן, כמבואר במס' חולין (לח, ב) לענין בהמה, עיי"ש ובפירש"י.

43. היינו באופן שיצא כבר חוץ לרחם כשיעור שנחשב